

rekt játék; nem csupán értelmezői horizont, amely koherens rendszert alkot a versekkel, hanem ironikus hang is, a folyamatos értelmezési kényszerre emlékeztető gesztus. Ezáltal az idézet egyszerre jelentésteremtő egysége és kritikája is a kötetnek – azonban közel sem auriális pozícióban. Nem a mondó személy válik lényegessé (a kánon megkérdőjelezése?), hanem csupán az az állítás,

amit a mondata megtesz. Az igaz (hasonlóan a hamishoz) a mondatban létezik: „A hatalomra került beszéd / mutatja magán / mi is a nyomorék... / Raklapnyi itt a beszéd. / Beszéd van, nem mondat: / óránként raklapnyi beszéd. / *Parasztszolvencia és alsó értés*: / ez a beszéd, ez a beszéd! / *Pokolértelmű* itt a mondat: / hisz beszéd van, nem mondat, Pedig haza csak ott van, / ahol – mondat van.” (*Haza 4.*) A morál gyökere maga a mondat, egyszerre az érényes és az erkölcsstelen lakóhelye.

A kortárs magyar irodalom ismerős állítása: nem az a fontos, hogy a mondat mit ír le, hanem hogy van-e a valóságnak olyan eleme, amit a mondat leír. Valóság és mondat viszonya tételeződik itt, ez az a nyelvi tapasztalat, amely a pollághi lírának is alapvető eleme. A mondat itt nem csupán grammatika, hanem keletkezéstörténet, az Én támasza, az eszté-

tikum (és etikum) alapkategóriája („mondatba mártottan szép”). Nem pusztán közvetítő, hanem önálló entitás. „1. A valódi Olymposon / fogalmak ülnek. / 2. Ideációba kerülni annyi, / mint Olymposra jutni. 3. »Nem tudhatom, hogy másnak / e tájék mit jelent...«” Önreflexív líra, amely önnön szövegiségéről beszél, s egyúttal próbára is teszi önmagát: az új mondatan ismeretében megállja-e helyét az a szöveg, amely magát a mondatant leírja. „Szó nem tör csontot – mondja Mikszáth. De!” (Esterházy Péter). Szükségképpen ez a tétje a kötetnek. Másképp nem mondat a mondat.

KOVÁCS PÉTER

(*JAK – LHarmattan Kiadó, Budapest, 2005, 88 oldal, 1200 Ft*)

KRUSOVSZKY DÉNES:

Összes nevem

Krusovszky Dénes első kötete sikeres túlélési gyakorlat egy kasztrációs övezetben. A fiatal líra kollektív gégemetszésben él, a gonosz „apák” kivágták az ember torkából a fogalmakat. A fiatal költői nyelv vagy új, megélhető szubsztanciákat teremt, vagy a nyelvi kasztráció tudatában

próbálja felhasználni a „kihíult helyek” poétikáját. Krusovszky az egzisztenciális-poétikai kifosztottságból formázza meg líráját: szégyenkezve tapogatja a *szépet*, mert attól szorong, hogy nem érdemelte ki.

Ha az apák indexre rakták a szavakat, akkor milyen szótár marad meg *saját*nak? A beszélő a hiány te-reiben lakik, nyelvi agorafóbiája szűk odvakba kényszeríti: „A folyo-

só végén balra / nincs semmi / az lehet a te szobád” (*Hosszú sétám végén*). Semmi-szobájában a költői Én tevékenysége *örökölt* tárgyakkal való hided és abszurd bíbelődés. Kulcs, feszítővas, gyertya, lámpa, cipő, konzervnyitó. Krusovszky kötetében az apák öröksége egy transzcendenciától megfosztott tárgyias líra: „A követ, amit utánam dobtatok, / még mindig a kezemben tartom” (*Az összes nevem*).

A halovány purgált költői szótár harmonikus formákba rendezése a fiatal költő arányérzékét és túlélési stratégiáját jelzi, a finom struktúrákban való elidőzés elégikus panasszá oldja az üresség emlék-tárgyaival való kétségbeesett „gyermekjátékot”. Az apák által kifosztott nyelvi szobákat csak a költői tekintet formakultúrája képes elviselhető és „meggyászolható” terekkel stilizálni: „A boldog ajtónak csak a / kulcslyuka maradt nekem” (*Egyre távolabb*).

Krusovszky az emlékezés megszálottjaként időtávtatba helyezi a rá kiszabott „sötét vízzel teli pincét”. A nosztalgikus eltávolítás gesztusa felpuhítja a versek hangját, de mégis ez az eljárás az, ami következetes kiterjedést, az *átlagos* emlékdarab egyen-formáját szolgáltatja az egyes szövegeknek.

A túlrtság és a nyelvi elpuhulás veszélye akkor fenyegeti ezt az amúgy

precízen egyensúlyozó lírát, amikor az elégikus otthontalanság önélvezésbe fordul (pl. *Sírám, És újra indulnak*), és nem látni mögötte a valódi kiszolgáltatottságot. Hiszen Krusovszky apátlan eredetként, vissza nem perelhető gyerekszobaként te-

kint a versre, ami a sajátja, és mégsem: „A kezdő sort soha nem én / írom, aztán a többire / is csak engedélyt adok.” (*Alkonyodik*). Ez a hang paradox módon akkor biztos, ha *igazán* bizonytalan. El akarja magától hátrítani a beszéd felelősségét, ez magyarázza a könyv szövegeiben sűrűn felbukkanó idézőjeles sűgőhangok jelenlétét. Az apai kasztráció miatt csak mottóként merhet felfényleni a fiú „szánalmas, kicsi Ragyogása”.

Az egész kötet tétje ennek a kiérdemelt ragyogásnak a finom „odasúgása”, diszkrétan, aránytalanul nagy szavak nélkül: kerülőúton. Az apák elvitték a metaforákat és a többi csodaszert, ezért is válhat Kru-

sovszky legjobban működő, magát a kötetet is meghatározó költői eszközévé a hasonlat. A hasonlatok diszkrétan párhuzamos pályákon mozgatják a letisztult szavakat, érintkezésük szerény, de emberi fény: „úgy várok mint egy autóbaleset / hogy rám ne akarjon senki / várni mint a szavak várnak / az áthúzás utáni nyugalomra / úgy várok” (*A várakozó szövege*). Ezek a hasonlatok nem erőszakolnak ismeretlen víziót az olvasóra, csupán összedörzsölik a „kihíult helyeket” a nyelvben, hátha előcsalható még ebből a találkozásból egy eszköztelen, apátlanul is megélhető *szép*.

NEMES Z. MÁRIÓ

(Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2006, 80 oldal, 1000 Ft)

LADÁNYI-TURÓCZY CSILLA:

Sárkánynyelv

Van egy régóta dédelgetett elképzelésem, amelytől valószínűleg minden valamirevaló irodalomtörténész legalábbis a szívéhez kapna. Megfigyelésem szerint korunk naiv költői (az elvesztett életét sirató budapesti hajléktalan férfi és a halott férjét gyógyoló kisvárosi tanítónő), bár általános iskolai tanáraik Petőfi-, Ady- és József Attila-verseket bifláztattak velük, leggyakrabban mégis a legré-

gibb magyar tollforgatókra jellemző súlyos, önismétlő, halmozó retorikával szólalnak meg. Talán pokoljárásuk csak így elbeszélhető.

Másik, kevésbé egyéni megfigyelésem pedig az, hogy aki a költészetet mindent betöltő hivatásként műveli és jártas a szépirodalom műhelyeiben és táboraiban, elsősorban a sűrités technikáival képes igazán kifejező művet alkotni.

Ladányi-Turóczy Csilla nem tekinthető naiv költőnek, verseiben óriási és igen különös mintázatú műveltséganyagot mozgat, ugyanakkor képes arra a bravúrra, hogy a hűsbavágó borzalomra úgy hívja fel figyelmünket, hogy abból az önismétlő, súlyos építményből nem vonható el semmi.

Sűrit és kiterjeszt, élesen fogalmaz, kijózanító, néha szabályosan viszolyogtató szövegeket alkot úgy, hogy az önismétlő szövegkatedrálisok elférnek a farzsebében. Lírai éneke ugyanis túlnyomórészt nem hajléktalan vagy özvegy (tehát nem felnőtt ember), hanem egy furcsa, torz gyermeki lélek. Épp annyira torz, mint minden gyermeké, aki kitepi a légy szárnyát, aki dühödt érdeklődéssel szétrombolja kedvenc játéka-it. Nyugtalan és nyugtalanító. Ősi családi kapcsolatok fűzik a mitikus Bérház lakóihoz, boszorkányokhoz, lovagokhoz, tétován csoszogó ük-szülőkhöz. Néha felnőtt álarcját ölti. Aggok és gyermekek versei ezek, melyeket a magamfajta olvasó még a